

УДК [373.2:[005.336.2:316.77]-043.83]:070-043.2

DOI <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2025-2.14>**Людмила КОБИЛЕЦЬКА**

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри початкової та дошкільної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка
lyudmyla.kobyletska@lnu.edu.ua
ORCID: 0000-0003-4688-3622

Олена МАКСИМИШИН

студентка II курсу магістратури факультету педагогічної освіти,
Львівський національний університет імені Івана Франка
olena.maksymyshyn@gmail.com
ORCID: 0009-0006-4498-4197

ВПЛИВ МАСМЕДІА НА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні впливу засобів масової інформації на формування комунікативної компетентності в дітей дошкільного віку. Актуальність дослідження визначається стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, поглибленням використання медіа як чинника формування компетентностей у дошкільників відповідно до всіх освітніх напрямів Базового компонента дошкільної освіти (2021). Одним із пріоритетних завдань дошкільної освіти є формування комунікативної компетентності в дошкільників. Саме комунікативна компетентність забезпечує здатність дитини ефективно взаємодіяти з оточенням, висловлювати власні думки, сприймати й розуміти позицію інших, брати участь у діалозі, групових обговореннях і колективних іграх.

Методологія дослідження ґрунтується на поєднанні таких теоретичних методів, як аналіз, синтез та узагальнення. Стаття має теоретичний характер і не передбачає власного емпіричного дослідження, однак пропонує узагальнену модель використання масмедіа як чинника формування комунікативної компетентності в дітей дошкільного віку.

Наукова новизна роботи полягає в систематизації відомих підходів до впливу масмедіа на розвиток мовлення в дошкільників, у виокремленні зв'язків між типом медіаконтенту та формування окремих компонентів комунікативної компетентності.

У статті розкрито сутність і структуру комунікативної компетентності дошкільників, до якої належать мовленнєвий, когнітивний, соціально-поведінковий та емоційно-оцінний компоненти. Охарактеризовано сучасні види масмедіа, що мають певний вплив на кожен із зазначених компонентів: телебачення (освітні й пізнавальні програми, мультфільми), цифрові книги, аудіоказки, інтерактивні ігри, дитячі медіаплатформи. Наголошено на позитивних можливостях медіаконтенту – збагаченні словникового запасу, формуванні навичок діалогічного мовлення, розвитку уваги, емпатії, емоційної виразності, а також на ризиках надмірного або неконтрольованого використання медіа.

Теоретично проаналізовано підходи до інтеграції масмедіа в освітній процес, представлені в українських і зарубіжних дослідженнях (А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутій, Д. Бакінгем, Дж. Марш, Е. Вартелла та ін.), які вказують на важливість педагогічного супроводу й відбору якісного, віковідповідного контенту. Обґрунтовано психолого-педагогічні умови ефективного використання масмедіа в процесі формування комунікативної компетентності: цілеспрямований відбір змісту, активне залучення дітей до обговорення й переказу побаченого, поєднання онлайн- та офлайн-форм діяльності, систематичність роботи з медіаматеріалами, створення безпечного й дружнього інформаційного середовища.

Висновки. Засоби масової інформації як сучасний освітній ресурс мають значний потенціал для формування комунікативної компетентності в дітей дошкільного віку. Практична значущість полягає в можливості використання викладених у статті теоретичних положень для створення програм з медіаосвіти в ЗДО, підготовки методичних рекомендацій для педагогів і батьків, розроблення занять із використанням різних видів медіа з метою активізації мовленнєвої взаємодії.

Ключові слова: комунікативна компетентність, діти дошкільного віку, масмедіа, медіаосвіта, медіаконтент.

Liudmyla KOBYLETSKA

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Preschool and Primary Education,
Ivan Franko National University of Lviv
lyudmyla.kobyletska@lnu.edu.ua
ORCID: 0000-0003-4688-3622*

Olena MAKSYMUSHYN

*Student of the 2nd year of the Master's Degree at the Faculty of Pedagogical Education,
Ivan Franko National University of Lviv
olena.maksymushyn@gmail.com
ORCID: 0009-0006-4498-4197*

THE INFLUENCE OF MASS MEDIA ON THE FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE IN PRESCHOOLERS

Abstract. *The purpose of the article is to theoretically substantiate the influence of mass media on the formation of communicative competence in preschoolers. The relevance of the study is determined by the rapid development of information and communication technologies, the deepening use of media as a factor in the formation of competencies in preschoolers in accordance with all educational areas of the Basic Component of Preschool Education.*

One of the priority tasks of preschool education is the formation of communicative competence in preschoolers. It is communicative competence that ensures the child's ability to effectively interact with the environment, express their own thoughts, perceive and understand the position of others, and participate in dialogue, group discussions, and collective games.

The research methodology is based on a combination of theoretical methods such as analysis, synthesis and generalization. The article is theoretical in nature and does not provide its own empirical research, however, it offers a generalized model of using mass media as a tool for the purposeful formation of communicative competence in preschoolers.

The scientific novelty of the work lies in the systematization of known approaches to the interaction of mass media and the development of speech in preschoolers and in the identification of connections between the type of media content and the development of individual components of communicative competence.

The article reveals the essence and structure of the communicative competence of preschoolers, which includes speech, cognitive, social-behavioral and emotional-evaluative components. Modern types of mass media that have a certain influence on each of the above components are characterized: television (educational and cognitive programs, cartoons), digital books, audio stories, interactive games, children's media platforms. The positive possibilities of media content are emphasized – enriching vocabulary, forming dialogic speech skills, developing imagination, empathy, emotional expressiveness, as well as the risks of excessive or uncontrolled use of media.

Theoretically analyzed are approaches to the integration of mass media into the educational process, presented in Ukrainian and foreign studies (A. Bogush, N. Gavrish, K. Krutyi, D. Buckingham, J. Marsh, E. Vartella, etc.), which indicate the importance of pedagogical support and selection of high-quality, age-appropriate content.

The psychological and pedagogical conditions for the effective use of mass media in the process of forming communicative competence are substantiated: purposeful selection of content, active involvement of children in discussing and retelling what they have seen, combining online and offline forms of activity, systematic work with media materials, and creating a safe and friendly information environment.

Conclusions. *The mass media as a modern educational resource have significant potential for the formation of communicative competence in preschoolers. The practical significance lies in the possibility of using the theoretical provisions set out in the article to create media education programs in a preschool educational institution, preparation of methodological recommendations for teachers and parents, development of classes using various types of media in order to activate speech interaction.*

Key words: *communicative competence, preschoolers, mass media, media education, media content.*

Постановка проблеми. Сучасне інформаційне середовище суттєво відрізняється від того, у якому зростали попередні покоління дітей. Завдяки стрімкому розвитку цифрових технологій і глобалізації медіапростору, уже з перших років життя дитина активно взаємодіє з різними видами засобів масо-

вої інформації: телебаченням, інтернет-платформами, мобільними застосунками, інтерактивними іграми, електронними книгами, мультимедійними презентаціями. За даними досліджень UNICEF (2023), дошкільник у середньому в країнах з високим доступом до цифрових пристроїв проводить перед екра-

ном від 1,5 до 3 годин на добу. Така рання й постійна взаємодія з медіа, з одного боку, відкриває нові можливості для навчання й розвитку, а з іншого – створює виклики, пов'язані з необхідністю педагогічного супроводу та контролю.

Відповідно до Базового компонента дошкільної освіти (2021), формування комунікативної компетентності визначається одним із ключових завдань дошкільної освіти. Під цим поняттям розуміють здатність дитини ефективно взаємодіяти з оточенням, обмінюватися інформацією, розуміти вербальні й невербальні сигнали, дотримуватися норм мовленнєвого етикету, слухати й чути співрозмовника. Сформована комунікативна компетентність у дошкільному віці закладає основу для подальшого успішного навчання, соціалізації та самореалізації дитини.

Масмедіа в цьому процесі можуть виступати як потужним стимулом, так і чинником ризику. З одного боку, якісний і віковідповідний медіаконтент збагачує словниковий запас, формує вміння вести діалог, розширює пізнавальний досвід, стимулює уяву й емоційний інтелект. З іншого – надмірне або неконтрольоване споживання медіа може призвести до зниження активності в живому спілкуванні, поверхового засвоєння інформації, формування стереотипних моделей поведінки.

У світлі сучасних освітніх тенденцій педагогічна наука стикається з важливим завданням: визначити, як інтегрувати засоби масової інформації в освітній процес закладів дошкільної освіти так, щоб вони сприяли розвитку комунікативних умінь, але не замінювали живе спілкування. Це потребує розроблення науково обґрунтованих підходів до добору, адаптації та використання медіаконтенту в освітньому середовищі.

Проблема ускладнюється й тим, що більшість сучасних досліджень у сфері дошкільної педагогіки розглядають комунікативну компетентність і медіаосвіту окремо, тоді як практична потреба вимагає інтегрованого підходу. У багатьох ЗДО ще відсутні системні програми, що враховують потенціал масмедіа для розвитку мовлення та комунікативної взаємодії.

Таким чином, постає потреба в теоретичному узагальненні й аналізі сучасних науко-

вих підходів до використання засобів масової інформації як інструмента цілеспрямованого формування комунікативної компетентності в дітей дошкільного віку. Розв'язання цієї проблеми має вагоме значення як для підвищення ефективності освітнього процесу, так і для формування в дітей основ медіаграмотності, критичного мислення та соціальної активності в умовах інформаційного суспільства.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Питання розвитку комунікативної компетентності в дітей дошкільного віку є об'єктом уваги багатьох сучасних українських і зарубіжних науковців. У дослідженнях А. Богуш, К. Крутій, І. Бега розглядаються психолого-педагогічні чинники мовленнєвого розвитку дитини, зокрема формування її мовленнєвої активності, здатності до діалогу, самовираження. Автори наголошують на важливості створення комунікативного середовища та добору ефективних засобів впливу на мовленнєву діяльність.

У контексті взаємозв'язку комунікації та медіа важливими є праці Н. Гавриш, Н. Побірченко, М. Фіцули, Л. Кобилецької, у яких підкреслюється потреба в оновленні змісту дошкільної освіти з урахуванням викликів цифрової епохи. Н. Гавриш розглядає медіаосвіту як засіб гармонійного розвитку особистості, що включає критичне мислення, комунікацію, інформаційну безпеку [3]. Л. Кобилецька наголошує на важливій ролі розвитку медіаграмотності дітей, педагогів, батьків у процесі інтелектуального розвитку дошкільників [4].

Іноземні дослідники (Д. Бакінгем, Дж. Марш, Е. Вартелла) акцентують увагу на впливі цифрового середовища на соціальну поведінку дітей, розвиток мовлення, емоційної чутливості, а також здатності розрізняти реальність і віртуальний простір. Згідно з дослідженням UNESCO (2021), масмедіа можуть сприяти формуванню навичок комунікації, але лише за умов педагогічного супроводу та змістовного відбору контенту.

Попри активну наукову зацікавленість проблемою комунікативного розвитку й медіаосвіти, бракує комплексних робіт, які б системно розглядали вплив засобів масової інформації на розвиток комунікативної компетентності в дітей дошкільного віку, що й зумовлює потребу подальшого теоретичного аналізу.

Мета статті – теоретично обґрунтувати вплив засобів масової інформації на формування комунікативної компетентності в дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу

1. Комунікативна компетентність у дошкільному віці: сутність і структура.

Комунікативна компетентність у педагогічній науці розглядається як інтегративна якість особистості, що забезпечує здатність до ефектної взаємодії, передавання та сприйняття інформації, вираження емоцій і намірів, дотримання мовленнєвого етикету. Згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти (2021), формування комунікативної компетентності є одним із провідних завдань освітнього процесу в ЗДО.

Структура комунікативної компетентності в дітей дошкільного віку включає такі компоненти:

- *мовленнєвий* (здатність формулювати й висловлювати думки, володіння лексико-граматичними нормами);
- *когнітивний* (розуміння ситуацій спілкування, причинно-наслідкових зв'язків, мотивів поведінки співрозмовника);
- *соціально-поведінковий* (уміння дотримуватися правил взаємодії, проявляти толерантність, ініціативність у спілкуванні);
- *емоційно-оцінний* (здатність співпереживати, розпізнавати емоційні стани інших, адекватно реагувати).

Формування цих компонентів є можливим за умови організації різноманітної мовленнєвої діяльності; середовища, яке стимулює комунікацію, і використання сучасних педагогічних засобів, серед яких усе більшої ваги набувають масмедіа.

2. Масмедіа як чинник формування комунікативної компетентності.

Масмедіа в контексті дошкільної освіти охоплюють як традиційні засоби (дитячі телепередачі, мультфільми, аудіоказки, друковані медіа), так і цифрові ресурси (інтерактивні додатки, освітні платформи, ютуб-канали, подкасти, медіаігри).

Види масмедіа, що мають освітній і комунікативний потенціал:

- **Телебачення й відео:** мультфільми, навчальні програми («Казкарики», «Лепетун», «Планета дітей»), які збагачують словниковий запас, розвивають діалогічне мовлення, стимулюють рефлексію над побаченим.

- **Інтерактивні застосунки:** платформи на кшталт «Lingokids», «KidloLand», «Rozumka» (український продукт) сприяють активному спілкуванню дитини із цифровим середовищем, тренують побудову запитань і відповідей.

- **Аудіоконтент:** подкасти для дітей; аудіоказки, що розвивають навички слухання; уяву; інтонаційне сприйняття мовлення.

- **Цифрові книжки й е-контент:** інтерактивні історії з анімацією та звуковим супроводом стимулюють бажання дитини відтворити прочитане, переказувати, ставити запитання.

Такі засоби не лише підтримують інтерес до спілкування, а й формують навички логічного мислення, емоційної виразності, уміння брати участь у діалозі.

3. Можливості медіа у формуванні різних компонентів комунікації.

Компонент компетентності	Приклад медіазасобу	Освітній ефект
Мовленнєвий	Мультфільми з субтитрами, аудіоказки	Збагачення словника, розвиток інтонації
Діалогічний	Інтерактивні ігри, чат-боти для дітей	Тренування діалогу, запитально-відповідна форма
Емоційний	Відео з емоційними персонажами	Розпізнавання емоцій, емпатія
Соціальний	Серіали з моральними дилемами	Моделювання поведінки, обговорення ситуацій

4. Психолого-педагогічні умови ефективного використання масмедіа в ЗДО.

На основі аналізу наукових джерел (Н. Гавриш, Д. Бакінгем, Дж. Марш, Е. Вартелла) можемо окреслити умови, за яких масмедіа стають ефективним засобом формування комунікативної компетентності:

- **Змістовна доцільність контенту:** використання матеріалів, адаптованих до вікових можливостей, без надмірної стимуляції чи агресії.
- **Педагогічний супровід:** коментування відео, обговорення побаченого, постановка запитань, спільний перегляд.

– **Активна участь дитини:** залучення до обговорення, переказів, інсценізацій після перегляду/прослуховування.

– **Баланс офлайн та онлайн діяльності:** поєднання цифрових засобів із живим спілкуванням, рольовими іграми, малюванням.

5. *Навчання критичного сприймання медіа:* розвиток умінь ставити запитання, аналізувати побачене, розрізнати факти й вигадку.

Висновки. Масмедіа як сучасний освітній ресурс мають значний потенціал на формування комунікативної компетентності в дітей дошкільного віку. Вони забезпечують не лише розширення словникового запасу, а й розвиток умінь вести діалог, розуміти емоції інших, висловлювати власні думки. За умови педагогічно обґрунтованого використання медіа сприяють інтенсифікації мовленнєвої діяльності, стимулюють когнітивні процеси, формують соціальні навички.

Ефективність впливу засобів масової інформації залежить від цілеспрямованої роботи педагога, добору якісного медіаконтенту, створення умов для активної мовленнєвої взаємодії дитини з дорослим та однолітками. Важливо також інтегрувати медіа в різні форми діяльності дітей: ігрову, пізнавальну, комунікативну, творчу.

Перспективними напрямками подальших досліджень є такі:

– аналіз впливу окремих типів медіа (аудіоказок, мультфільмів, інтерактивних платформ) на різні компоненти комунікативної компетентності;

– вивчення ефективності методик інтеграції медіа в освітній процес ЗДО;

– дослідження взаємозв'язку між цифровою грамотністю батьків/педагогів і мовленнєвим розвитком дитини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. 2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> (дата звернення: 05.07.2025).
2. Богуш А.М. Витоки мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку: програма та методичні рекомендації. Київ : ІЗМН, 1997. 112 с.
3. Гавриш Н.В. Дошкільник у світі медіа : навчально-методичний посібник. Київ : Світич, 2017. 128 с.
4. Кобилецька Л., Фарина Ю. Особливості використання масмедіа у процесі інтелектуального розвитку дошкільників. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 77. Том 1. С. 301–306.
5. Крутій К.Л. Формування ключових компетентностей у дітей дошкільного віку. Миколаїв : Іліон, 2010. 172 с.
6. Buckingham D. Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture. Cambridge : Polity Press, 2003.
7. Marsh J. Young Children's Literacy Practices in a Digital World. London : Routledge, 2005.
8. Wartella E., Rideout V., Lauricella A. et al. Parenting in the Age of Digital Technology. Center on Media and Human Development. Northwestern University, 2014.
9. UNESCO. Guidance for educators on media and information literacy. 2021. URL: <https://unesdoc.unesco.org> (дата звернення: 03.07.2025).

REFERENCES:

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity [The basic component of preschool education]. 2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> (access date: 05.07.2025) [in Ukrainian].
2. Bohush, A.M. (1997). Vytoky movlennievoho rozvytku ditei doshkilnoho viku: prohrama ta metodychni rekomendatsii. [Origins of speech development of preschoolers: program and methodological recommendations]. Kyiv: IZMN [in Ukrainian].
3. Havrysh, N.V. (2017). Doshkilnyk u sviti media. [Preschooler in the world of media]. Kyiv: Svytych [in Ukrainian].
4. Kobyletska, L.V. (2024). Osoblyvosti vykorystannia masmedia u protsesi intelektualnoho rozvytku doshkilnykiv [Features of the use of mass media in the process of intellectual development of preschoolers] / L. Kobyletska, Yu. Faryna. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 77(1), 301–306 [in Ukrainian].
5. Krutii, K.L. (2010). Formuvannia kliuchovykh kompetentnostei u ditei doshkilnoho viku [Formation of key competencies in preschoolers]. Mykolaiv: Ilion [in Ukrainian].
6. Buckingham, D. (2003). Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture. Cambridge: Polity Press [in English].

7. Marsh, J. (2005). *Young Children's Literacy Practices in a Digital World*. London: Routledge [in English].

8. Wartella, E., Rideout, V., Lauricella, A. et al. (2014). *Parenting in the Age of Digital Technology*. Center on Media and Human Development. Northwestern University [in English].

9. UNESCO (2021). *Guidance for educators on media and information literacy*. <https://unesdoc.unesco.org> (access date: 03.07.2025) [in English].

Дата надходження статті: 31.07.2025

Дата прийняття статті: 01.09.2025

Опубліковано: 27.10.2025